

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

УДК 81.09: 81.111 (30)

DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.3/53>

Дроздовський Д. І.

Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України

НАУКОВО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ «THE CONTEMPORARY BRITISH NOVEL SINCE 2000»

Вивчення досвіду зарубіжних літературознавчих енциклопедій і компендіумів має важливе значення для філології, оскільки дає можливість залучити іноземні напрацювання до підготовки сучасних енциклопедичних видань. Фахові літературознавчі компендіуми виконують важливу роль, оскільки в систематизованому вигляді пропонують читачам цілісне уявлення про певне явище або ж історико-літературний період, визначають перелік ключових персоналій (канон) і окреслюють коло найбільш значущих теоретичних і методологічних проблем. Британські літературознавчі компендіуми та енциклопедії мають значну традицію, а сьогодні є чинником динамізації літературознавчих студій. Досліджено, що принципи, покладені в основу компендіуму «The Contemporary British Novel Since 2000» (2017), відображають прагнення упорядника та авторів розкрити евристичний потенціал видання і спонукати дослідників до подальших відкриттів. Виявлено, що компендіум не стільки систематизує вже наявну інформацію про авторів і їхні твори, скільки пропонує огляд літературних явищ, які ставлять перед науковцями чимало нових теоретичних питань, пов'язаних із конфігураціями сучасного британського роману й постпостмодернізму загалом. З'ясовано, що ключовою в компендіумі постає проблема виокремлення постпостмодерністських рис у річищі сучасного британського роману. Автори розділів вдаються до сюжетно-фабульного аналізу, визначаючи поетологічну та стильову специфіку творів. В узагальненому вигляді кожний розділ компендіуму є як систематизацією наявних проблем, мотивів і тем у творах, так і літературознавчою розвідкою, яка пропонує перелік недостатньо вивчених проблем (поетика постпостмодернізму, особливості реалізму в сучасному романі, світогляд персонажів, мотив стирання кордону між реальним та уявним та ін.), спонукаючи в такий спосіб читачів (фахову спільноту) до подальших досліджень. Робота виконана в рамках Програмно-цільової та конкурсної тематики НАН України «Підтримка пріоритетних для держави наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України на 2022-2023 рр.». Назва роботи: «Науково-концептуальні засади створення сучасних літературознавчих енциклопедій: світовий досвід».

Ключові слова: сучасні літературознавчі енциклопедії, концептуальні засади створення енциклопедій, «The Contemporary British Novel Since 2000», літературознавство Великої Британії, постпостмодернізм, сучасний літературний процес, історія літератури, теорія літератури.

Постановка проблеми. Сучасна літературознавство постпостмодерного періоду переживає оновлення підходів до написання історії літератури з виразним ухилом у бік синтезу історії з теорією. Відповідно, така наративна модель передбачає напрацювання нових методологічних підходів, оскільки теоретичний аспект історії характеризується увагою до формальних аспектів. Дискусії на межі переходу постмодерних літературознавчих явищ у постпостмодерні типологічно поді-

бні до літературознавчих шукань, які мали місце на початку ХХ ст. у вітчизняному й зарубіжному літературознавстві. В. Перетц свого часу визначив систему підходів, які можуть бути покладені в основу наукового опрацювання літературного матеріалу (зокрема і в аспекті написання історії літератури), тож його міркування доречно нагадати й зараз. «Перетц формулює свої погляди стосовно генези методології дослідження, подаючи такі основні історичні етапи: «примітивна

критика»; «збирання предметів, які належало вивчати», коли історія літератури «набула вигляду каталогу авторів з переліком їхніх праць»; «естетична оцінка літературних творів з точки зору панівної теорії прекрасного»; «порівняльне, історичне вивчення творів»; «Völkerpsychologie» (нім. народна психологія)» [1, с. 199]. Окремі процитовані положення з праць В. Перетца не втратили своєї актуальності й сьогодні, зокрема коли мова йде про підготовку енциклопедій і компендіумів, що стосуються висвітлення найсучаснішого періоду в розвитку літератури. Одним із прикладів такого видання є літературознавчий компендіум «The Contemporary British Novel Since 2000» (2017), який упорядкував професор-емерит Джеймс Ейчисон (James Acheson).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжний досвід стосовно підготовки сучасних (від 2000-го року) фахових літературознавчих енциклопедій і компендіумів має значний евристичний потенціал, який потребує осмислення й узагальнення з огляду на потребу створення аналогічних видань в Україні. «The Contemporary British Novel Since 2000» (2017) у п'яти розділах портретує розвиток роману, акцентуючи передусім увагу на філософсько-світоглядних і наративних параметрах та зупиняючись на таких персоналіях із сучасного британського літературного канону: Part I. Four Voices for the New Millennium: “Ian McEwan: Lies and deceptions”, “David Mitchell: Global Novelist of the twenty-First Century”; “Hilary Mantel: Raising the Dead, Speaking the truth”, “Zadie Smith: The Geographies of Marriage”. Part II. Realism and Beyond: “Maggie O’Farrell: Discoveries at the Edge”, “Sarah Hall: A New Kind of Storytelling”, “A.L. Kennedy: Giving and Receiving”, “Alan Warner: Timeless realities”. Part III. Postmodernism, Globalisation and Beyond: “Ali Smith: Strangers and Intrusions”, “Kazuo Ishiguro: Alternate Histories”, “Kate Atkinson: Plotting to Be Read”, “Salman Rushdie: Archival Modernism”. Part IV: Realism, Postmodernism and Beyond: Historical Fiction: “Adam Foulds: Fictions of Past and Present”, “Sarah Waters: Representing Marginal Groups and Individuals”, “James Robertson: In the Margins of History”. Part V: Postcolonialism and Beyond: “Mohsin Hamid: The Transnational Novel of Globalisation”, “Andrea Levy: The SS *Empire Windrush* and After”, “Aminatta Forna: Truth, Trauma, Memory”.

У другій половині ХХ ст. на Заході виникали методологічні дискусії щодо підготовки історій літератури загалом. Загальновідомо, що постмо-

дерний період в історії розвитку літературознавства позначений недовірою до великих наративів. Проект видання літературознавчих компендіумів, безперечно, можна вважати прикладом подібного «великого наративу» («grand narrative»), оскільки пропонує версію (модель) розвитку літератури за значний історичний проміжок часу. Зрештою, давалась взнаки й зорієнтованість літературознавців передусім на питаннях теорії літератури, що призводило, на думку В. Дончика, до надмірної теоретизації й вітчизняного дискурсу, коли до нього інкорпоровали західні терміни, без адаптації до питомої вітчизняної традиції. Це питання залишається дискусійним і, напевно, сьогодні доцільно стверджувати, що в українському літературознавстві було сформовано два погляди на цю проблему.

Постановка завдання: визначити й схарактеризувати наукові принципи, покладені в основу британського літературознавчого компендіуму «The Contemporary British Novel Since 2000».

Виклад основного матеріалу.

Сучасне літературознавство опинилося перед потребою визначення нових методологічних принципів щодо укладання літературознавчих компендіумів і літературознавчих енциклопедій новітнього типу. Під «новітнім типом» розуміємо видання, написані в постпостмодерній парадигмі літературознавства. Постмодерний період, як відомо, був позначений дискусіями навколо доцільності таких фундаментальних наративів, як, наприклад, «історія літератури». Зазначене питання набуло ознак дискусії і у вітчизняному літературознавстві, зокрема В.Г. Дончик. Науковець відстоював позицію доцільності написання історії літератури, реалізованої, зокрема в академічному проекті 12-томної «Історії української літератури» Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. «Ключова засада для історії літератури – що є предметом і об’єктом дослідження: постаті й твори; художні, стильові напрями й течії; визначальні, що проходять через усю історію літератури, проблеми, приміром, національні ідентичності <...> чи літературний процес, що вважаю найвідповіднішим у нашому випадку, – де й постаті, і твори, і напрями, і проблеми, де тяглість і дискретність, рух і ретардації, забігання вперед і течії супротивні, річище й відгалуження, тексти й контексти, полілоги художніх текстів і суспільних реалій» [1, с. 441-442]. Зазначені міркування В. Дончика, зокрема в аспекті репрезентації «тяглість і дискретність, руху й ретардації, забігання вперед і течії супротивні», цілком суго-

лосні з концепцією літературознавчого компендіуму «The Contemporary British Novel Since 2000» (2017), який є об'єктом пропонованої розвідки. Спосіб конструювання компендіуму, наукові підходи до систематизації матеріалу, форми викладу є предметом аналізу в статті.

Сучасний (постпостмодерний) період в історії англійських літератур уже постає об'єктом наукового вивчення, а отже, систематизації та класифікації згідно з методологічними принципами. Згаданий літературознавчий компендіум поєднує принципи історіописання із урахуванням теоретичних підходів, що представлено зокрема і в назвах розділів. Розділи словесно візуалізують основні філософські, наративні, поетологічні та культурологічні в широкому сенсі цього поняття проблеми, експліковані в дискурсі сучасного британського роману після 2000-х р. Питання стосуються специфіки художнього простору в сучасних романах, які пропонують ревізію історичного матеріалу, гру з часовими площинами та ін. Дж. Ейчисон наголошує на важливості маркера 2000-х років – вододілу в історії літератури в плані переходу постмодернізму в нову естетичну та філософську конфігурацію. Редактор-упорядник компендіуму, услід за іншими літературознавцями, визначає 2000-й рік своєрідною межею в історії літератури: після цього року відбуваються значні соціокультурні зрушення геополітичного характеру, передусім події 11 вересня 2001 р. Дослідники-автори розділів під час аналізу літературних творів звертають увагу на спосіб представлення часопростору в романах, акцентують на відмінних, порівняно з постмодерністськими, стратегіях його конструювання.

У розділі “Ian McEwan: Lies and deceptions” важливою для дослідників і викладачів британського роману є лінія репрезентації одного з ключових авторів у полі сучасної британської літератури. Саме твори Іена Мак'юена (Ian McEwan) дослідники часто розглядали в парадигмі постмодернізму. В новому літературознавчому компендіумі такий підхід змінено: І. Мак'юена розглядають як представника роману постпостмодерної доби.

У «The Contemporary British Novel Since 2000» мінімізований огляд поетологічних характеристик творів, а увага авторів прикута до аналізу проблемно-тематичних полів і сюжетно-мотивних блоків. Репрезентація ліній трансформації постмодернізму в постпостмодернізм також аналізується на рівні зміни світогляду оповідачів, які експлікують відмінну епістемологічну картину

світу й новий спосіб світосприйняття. Водночас автори наголошують і на формах нової чуттєвості, дистанційованої від іронічного сприйняття світу й пов'язаної з намаганням персонажів відчутти автентичні переживання через зустріч із минулим (як історично віддаленим у кілька епох, так і персоніфікованим, пов'язаним із історією певної родини в минулому та ін.). Дискурс пам'яті постає одним із ключових у річищі сучасного британського роману останніх років, що репрезентовано в розділі “Aminatta Forna: Truth, Trauma, Memory”.

У доволі розлогому вступному слові, що за обсягом дорівнює розділу компендіуму, Дж. Ейчисон обґрунтовує поставлене завдання, яке полягає у схопленні не всього літературного процесу, а визначенні характеристик, які дають підстави говорити про модифікації в лоні постмодерністського роману й появу нових творів, які сигналізують про трансформацію постмодернізму в нове історико-літературне явище.

Автори розділів концентрують увагу на окресленні проблемно-тематичних комплексів, які репрезентують сучасний роман. На другому місці маємо експлікацію світоглядних рис і наративних особливостей. Лише на третьому місці поетологічна топіка та питання біографічного характеру, які розкривають романи в аспекті кореляції аналізованих творів із життєписом автора, його соціальним становищем та ін. екстралітературними суспільно-політичними особливостями. Водночас автори розділів подеколи зосереджують свою увагу на преміях, які здобув той чи той твір: саме премії, визнані у фахових колах критиків, постають чинником, який уможливорює констеляцію канону в річищі сучасного літературного процесу.

Водночас особливістю зазначеного літературознавчого компендіуму є те, що розміщені в ньому «зрізи» дискурсії сучасного роману виявляють історичний етап переходу постмодернізму в постпостмодернізм. Зазначене питання перебуває в стадії розвитку, отже, можна говорити про процес, який іще не має чітко окресленого результату, а радше, маємо конфігурації конфігурацій.

Сам упорядник Дж. Ейчисон зауважує, що вже в лоні постмодерністської теорії доцільно розмежовувати окремі тенденції, які сьогодні мають іще рельєфніше представлення в ситуація постпостмодернізму. Дослідник, наскільки можемо спостерігати, виокремлює три ключові тенденції в лоні постмодерністської теорії (теорій – ідеться про доволі різні концепції постмодернізму, й говорити про одну спільну матрицю можна, проте з умовністю й розумінням того, що

період постмодернізму – це період постмодернізмів, визначених у працях різних дослідників цього явища) та практики (передусім ідеться про теоретичні констеляції, які детермінують специфіку постмодерністського роману у Великій Британії). Дж. Ейчисон зауважує: “Postmodernism has been defined in a number of ways by a number of different commentators” (с. 5). Аналізуючи епістемологічне ядро постмодерністської теорії, дослідник виокремлює 3 ключові «реперні точки» в цьому явищі:

1) “radical break” – Frederic Jameson [3, с. 5];

2) “Lyotard similarly expresses his distrust of ‘metanarrative’ or grand narratives’ – the theories of Marx and Hegel about the course of history for example, on the modern concept of ‘Progress’” [3, с. 5];

3) “McHale sees the modernist movement <...> a prevailing tendency on the part of writers to address themselves to epistemological questions – questions of how much we know and how we know it. By contrast, he says, the postmodernist movement <...> has been governed by an ontological dominant, a compulsion to ask “Which world is this? What is to be done in it? Which of my selves is to do it?” [3, с. 5].

Окреслюючи теоретичну матрицю постмодернізму й наголошуючи на різних суперечностях, які виникли вже в лоні постмодернізму, Дж. Ейчисон, розпочинає огляд постпостмодерністського етапу в історії британського роману з визначення стильової специфіки, яка, на думку дослідника, полягає в стильовій дискурсії реалізму. Подібно до С. Влакос, авторки розділу «Реалізми» в літературознавчому компендіумі «The Routledge Companion to Twenty-First Century Literary Fiction» (edited by D. O’Gorman and R. Eaglestone [4]), Дж. Ейчисон весь другий розділ «The Contemporary British Novel Since 2000» присвячує питанням «Realism and Beyond», залучаючи до цієї проблематики Susan Strehle, Sue Vice, Alison Lumsden і Alan Riach. Водночас у першому розділі видання «The Contemporary British Novel Since 2000» автори статей також заторкують питання про реалістичну особливість і визначають реалізм тією відправною точкою, яка визначає (у формі модифікацій і конфігурацій) поетологічну специфіку сучасного британського роману.

Автор розділів у «The Contemporary British Novel Since 2000» не просто подають систематизований матеріал, який стосується художніх творів певних авторів (із канону сучасного британського роману), а й представляють доволі дискусійні міркування, позначені значним евристич-

ним потенціалом. Дослідники фокусують увагу навколо окремих ключових висловлювань відомих у британському світі літературних критиків або ж літературознавців. Автори не прагнуть окреслити весь спектр науково-критичних рефлексій про той чи той твір, проте кожний із дослідників виявляє своє бачення, яке загалом підпорядковане завданню висвітлити процес переходу постмодернізму в іншу стильову та естетично-філософську конфігурацію. 90% кожного розділу становлять інтерпретації мотивно-сюжетних комплексів і проблемно-тематичних вузлів, що стосуються того чи того твору.

Аналізуючи роман «The Quickening Maze» (2009) Адама Фулдса, Домінік Гед (Dominic Head) звертає увагу на портретні характеристики персонажів, які дають можливість розкрити особливість «методу» Фулдса [3, с. 147]: «This extrapolation of the general from the particular is implicit throughout Fould’s portrayal of Clare. For example, when he is at work gardening, as part of his therapy at High Bech, Clare has a moment of communion with nature, after feeding a worm to a robin, and observing it at its meal <...>

This is a fine illustration of Fould’s method in this novel. The sense of Clare’s mental fragility is sharply evoked, the communion with the nature tipping the poet over into emotional instability» [3, с. 147]. Д. Гед, розвиваючи портретний аналіз, вдається до ширших узагальнень, виявляючи специфіку таких портретних характеристики у прозі А. Фулдса: «This dynamic, in which Foulds makes the biographical portrait emblematic, is quietly suggested in Foulds’s rewriting of perhaps the best-known episode of Clare’s life, his eighty-mile walk home from the asylum <...>» [3, с. 147]. Д. Гед уникає розлогих пояснень щодо окремих епізодів, розуміючи, що читачем літературознавчого компендіуму буде все ж таки фахова аудиторія, обізнана з романом, про який пише дослідник. Автор розділу дозволяє робити деякі припущення, визначаючи можливі інтертекстуальні сліди в романі, проте не обґрунтовуючи, який саме інтертекстуальний вектор є найбільш точним. Аналізуючи роман «In the Wolf’s Mouth» (2014), Д. Гед зауважує: «The vague classical allusion may be to the *Idylls* of *Theocritus*, or to Virgil’s *Eclogues*, and it indicates a conservative cultural assumption of the vague of pastoral literature per se, here appropriated for the Prince’s own political ideology: the Fascists will supply the stability for a traditional social hierarchy to endure» [3, с. 150].

Окремі кореляції прози А. Фулдса, скажімо, з ідеями, представленими в роботах Т.С. Еліота,

подаються як побіжні згадки, шляхом уведення короткої цитати з праці Еліота «Традиція та індивідуальний таланти», проте не знаходять подальшого обґрунтування. Зрештою, ця згадка наявна у висновковій частині розділу. Це саме стосується й кореляцій прози Фулдса з творами інших європейських письменників (Флобер, Во, Джойс та ін.), Д. Гед лише проставляє зноску, проте не обґрунтовує своєї думки повно й переконливо, залишаючи її ніби початком нового дослідження, над яким працюватимуть читати цього літературознавчого компендіуму в майбутньому.

Автори здійснюють або хронологічний огляд творів (за часом написання або ж публікацією), або окреслюють найбільш значущі з погляду представленої концепції романи, які дають можливість відповісти на запитання про те, чим, наприклад, постмодерністський реалізм відрізняється від реалізму, експлікованого в сучасних (після 2000-го року) британських романах.

Важливо зауважити, що автори не бояться дискусійних тверджень і тез, які б викликали подальшу полеміку. Літературознавчий компендіум не лише систематизує те, що вже є в гуманітарному корпусі текстів про І. Мак'юена, Д. Мітчелла та ін., а й також пропонує нове знання, яке є особистісним набуток авторів, котрі, ґрунтуючись на наявних дослідженнях, прагнуть зробити урок уперед у плані окреслення певного явища й персоналії.

Так, Cairns Craig, аналізуючи романи Джеймса Робертсона (James Robertson), доходить такого висновку: «James Robertson's novels are poised between the unverifiable truth of history and the interpretative multiplicity of literature: his characters are driven to become a force that will create the truth of history, or to escape from history into the alternative narratives of literature» [3, с. 171]. К. Крейг завершує огляд прози А. Фулдса доволі метафоричними міркуваннями, які є занадто узагальненими й водночас потребують ширшої експлікації. Можна припустити, що автор лише визначає перспективу для читачів, готуючи їх до подальших досліджень (ідеться ж про фахову читацьку спільноту, яка складається з літературознавців). У компендіумі чимало подібних прикладів: узагальнені науково-метафоричні конструкції не позбавлені значного евристичного потенціалу, який виявляється в тому, що кожний розділ, який висвітлює прозу того чи того автора, пропонує маловідомий матеріал, не представлений у загальному літературознавчому обігові. Проте автори компендіуму не зупиняються на формах систематизації наяв-

них знань, а прагнуть здійснити крок уперед, формуючи перспективи для подальших наукових досліджень.

Автори не бояться робити припущень або ж формулювати занадто широких узагальнень, не пояснюючи власної позиції належним чином. Складається враження, що компендіум пропонує візії стосовно постатей та їхніх творів, які побудовані на ширшому знанні, котрим володіють дослідники.

У стислому огляді творчості Д. Мітчелла Браян Фінні (Brian Finney) просто не має можливості розкрити, чому Мітчелл є «post-postmodern» [3, с. 31]. Безперечно, потребують значно ширших експлікацій такі твердження, як, наприклад: «Mitchell's talent lies in his ability to infuse the fantastic with deep feeling. He makes no apologies for his excursions to the supernatural» [3, с. 33]. Потребує пояснення, що має на увазі Б. Фінні, коли послуговується поняттям «надприродне», у який спосіб воно представлене в романістиці Д. Мітчелла. Так само виникають питання, на основі чого все ж таки літературознавець зараховує Д. Мітчелла до постмодерністів (видається, що найперше – з огляду на самовизначення письменника). Аналіз, який пропонувано в розділі, недостатньо розкриває загальну ключову проблему, яку в передньому слові артикулює упорядник компендіуму Дж. Ейчисон. Так само теза про те, що Елі Сміт (Ali Smith) належить до постмодернізму з огляду на те, що «no British writer captures this transitional phase as well as Ali Smith, whose works may have been seen to reflect a Janus-faced attitude towards postmodernism and its legacy» [3, с. 99], потребує більш ґрунтовних пояснень. Monica Germanà зазначає: «Indeed, Smith's novels frequently challenge the real/imagined boundaries that postmodernism is preoccupied with» [3, с. 99]. Дослідниця згадує поняття «постмодернізм», яким послуговується Дж. Нілон і яке набуло поширення в працях Б. МакГейла (Brian McHale) та ін., проте так і не розкриває, у якому саме аспекті постмодернізм репрезентований у романах Е. Сміт. Автор розділів розглядають письменників у площині відходу від постмодернізму, не вдаючись до чіткого визначення, що ж вирізняє конфігурації постмодернізму від постмодерністських. Ідея долання кордонів між уявним і реальним не знаходить, на нашу думку, достатнього розкриття.

Висновки і пропозиції. Отже, автори розділів у компендіумі «The Contemporary British Novel Since 2000» передусім прагнуть не стільки сис-

тематизувати відоме, скільки спонукати читачів (представників фахової спільноти, тобто літературознавців) до подальших досліджень. Експлікація бодай на рівні гіпотези та припущень окремих тверджень засвідчує, що автори прагнули передусім виявити евристичний потенціал сучасного британського роману, який постає полем вивчення тут-і-тепер. Наразі не існує чіткої констеляції поняття «постпостмодерністський роман», тож автори шляхом аналізу мотивно-сюжетних комплексів виявляють різні конфігурації та конфігурації конфігурацій, уникаючи чіткої теоретичної експлікації. Аналіз текстів розкриває наративні, жанрові та інші особливості сучасного

британського роману, що, проте, не завершується представленням цілісної теоретичної картини. Теоретичні проблеми подано у виданні як такі, що ще потребують свого вивчення, а автори розділів не бояться недостатньо аргументованих тверджень, що існують у компендіумі на рівні наукової гіпотези.

З огляду на це варто підсумувати, що важливою рисою компендіуму «The Contemporary British Novel Since 2000» є саме здатність пропонувати нове знання, а не лише репрезентувати те, що може бути науково систематизованим на основі вивчення об'єкта (персоналії та текстів) кожного розділу.

Список літератури:

1. Дончик В. Г. Доля української літератури – доля України. Київ: Грамота, 2011. 640 с.
2. Клековкін О. Ю. Історіографія театру: Напрями. Школи. Методи. Постаті: Навчальний посібник ; Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого. Київ: АртЕк, 2017. 336 с.
3. The Contemporary British Novel since 2000. Ed. By J. Acheson. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2017. 214 p.
4. The Routledge Companion to Twenty-First Century Literary Fiction. Eds. D. O’Gorman and R. Eaglestone. London-New York: Routledge, 2019.

Drozdovsky D. I. SCIENTIFIC AND CONCEPTUAL PRINCIPLES OF THE COMPENDIUM «THE CONTEMPORARY BRITISH NOVEL SINCE 2000»

In the paper, the author states that the experience of foreign literary encyclopedias and compendiums is important for philology, as it provides an opportunity to accept foreign experience in the contemporary encyclopedic editions. Professional literary compendiums play an important role for academic researches, because in a systematic way they offer a panoramic view of a particular phenomenon or historical and literary period, determine the list of key personalities (canon) and outline the scope of the most significant theoretical and methodological problems. British literary compendiums and encyclopedias have a long tradition, and today they facilitate literary studies. It is emphasized that the principles realized in “The Contemporary British Novel Since 2000” (2017) reflect the intention of the editor and authors to reveal the heuristic potential of the publication and encourage researchers to further discoveries. It was discovered that the compendium does not only systematize information about writers and their works but provides an overview of literary phenomena that posed many new theoretical questions to scholars on the configurations of the contemporary British novel and post-postmodernism in general. The key issue spotlighted in the compendium is the post-postmodern features in the contemporary British novel. The authors of the sections resort to plot-motif analysis, determining the poetic and stylistic specificity of the works. In general, each section of the compendium is both a systematization of problems, motives and themes in the novels, and a research that offers a list of insufficiently studied problems (poetics of post-postmodernism, features of realism in contemporary novels, worldview of characters etc.), encouraging readers (professional community) to further research. The work was prepared within the framework of the Program and Competitive Themes of the National Academy of Sciences of Ukraine “Support of Priority Scientific Research and Scientific-Technical (Experimental) Developments of the Department of Literature, Language, and Arts of the National Academy of Sciences of Ukraine for 2022-2023”. Title: “Scientific and conceptual principles of contemporary literary encyclopedias: world experience”.

Key words: contemporary literary encyclopedias, conceptual principles of encyclopedias, “The Contemporary British Novel Since 2000”, literary criticism in the UK, post-postmodernism, contemporary literary process, history of literature, theory of literature.